

שע"י המכון התורני ירושלים

פקודי - תשפ"ד | גליון 66 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

איש אמונות רב ברכות

הקמת המשכן בחודש בו נולד יצחק

"בַּיּוֹם הַחֲדָשׁ הִרְאִשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ תִּקְּמוּ אֶת
מִשְׁכַּן אֱהֵל מוֹעֵד" (שמות מ, ב)
במדרש רבה (ב, ב) מבואר שהקב"ה נתכוון
להעמיד את המשכן בחודש שנולד בו יצחק
אבינו דוקא, ולכן אע"פ שבשלשה חדשים כבר
הקים משה רבינו את המשכן, המתין הקב"ה
ולא השרה שכינתו עד החודש שנולד בו יצחק
אבינו.

ויש להבין, הרי חודש ניסן יש לו מעלה מצד
עצמו שבו יצאו כלל ישראל ממצרים והוא ראש
הדשים לחדשי השנה, ומדוע תלה את הטעם
להקמת המשכן בלידת יצחק דוקא. ועוד יש
להבין במה הכריעה לידת יצחק להיות עדיפא
יותר מלידת שאר האבות הקדושים.

ובספר "באר יוסף" תירץ, דעיקר העבודה
במשכן היתה להקריב שם קרבנות, ועי' ברמב"ן
בפרשת ויקרא שמבאר הטעם של קרבנות,
שיחשוב האדם המביא את הקרבן שכל העשיות
שעושים בזה הקרבן לעשות כל אלה בגופו עבור
חטאו, והיה צריך לשפוך את דמו ולהשרף גופו
לולי החסד של הקב"ה שלקח קרבן זה תמורתו,
עיי"ש. ונמצא דכל עיקר הקרבן הוא שיחשוב
כאילו הוא מוסר נפשו וכאילו הוא עצמו נקרב
על גבי המזבח. ולפי זה מובן למה הקב"ה השרה
שכינתו דוקא בחודש שנולד יצחק אבינו, משום
דיצחק אבינו קיים כוונה זו בפועל ממש, שהיה
מוכן להיות קרבן על גבי המזבח ומסר נפשו
לקיים רצון הבורא, ועל כן השרה שכינתו דוקא
בחודש שנולד יצחק אבינו.

ובשם הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל מתרצים,
שברמב"ן בפ' ואתחנן מבאר שהטעם שהקב"ה
אוהב את ישראל הוא מהמת שהם מוסרים נפשם
להקב"ה, ומסירת נפש היא הסימן לאהבה, וכיון
שכלל ישראל אוהבים את הקב"ה, הקב"ה ג"כ
אוהב אותם. וכ"כ הרמב"ן בפרשת יתרו (כ, ה) גבי
עשרת הדברות "לאהבי ולשומרי מצותי". ולפי
זה מובן שהקב"ה המתין עד החודש שנולד בו
יצחק אבינו משום דיצחק אבינו היה האב של
מסירת נפש והיה מוכן למסור נפשו לקיים רצון
הבורא, ומחמתו הסכים הקב"ה להשרות שכינתו
במשכן שזה היה סימן לאהבת ה' לישראל
שהשרה שכינתו בתוכם. (מתוך ספר "אביר יעקב")

"אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן
הכהן" (שמות לח, כא). איתא במדרש (שמות רבה נא, א): "ואלה פקודי המשכן" - כך פתח רבי
תנחומא בר אבא, "איש אמונות רב ברכות" (משלי כח, כ), אתה מוצא כל מי שהוא נאמן,
הקב"ה מביא ברכות על ידיו, מי שאינו נאמן - "ואף להעשיר לא ינקה" (סם). 'איש אמונות'
זה משה שהוא נאמן של הקב"ה שנאמר "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא" (במדבר יב,
ז), הוי "איש אמונות רב ברכות", שכל הדברים שהיה גזר עליהם היו מתברכים לפי שהוא
נאמן, "ואף להעשיר לא ינקה" זה קרח שהיה לוי ובקש ליטול כהונה גדולה, ומה היה
סופו, "ותפתח הארץ את פיה" (במדבר טז, לב).

כל אלו שהתעסקו בזה בכסף ובנחשת לא שלחו יד בנדבת המשכן. ולא כמו שנהוג
בעולם שכל מי שעוסק עם כסף נוטל חלק לעצמו.

זהו הענין של פרשת פקודי, להראות איך שמשה רבינו דקדק בכל פרוטה שקיבל
למלאכת המשכן. כל פרוטה היא קודש קודשים. גם בישיבות צריכים מאד להקפיד על כזו
ערליכקייט ולדייק בכל פרוטה. אומרים חז"ל "איש אמונות רב ברכות" - זה משה, שדייק
בכל דבר ולא לקח שום דבר לעצמו, ובגלל זה, הוא הצליח. זו היתה הנהגתו של משה:
"לא חמור אחד מהם נשאתי", לא לקח אפילו חמור אחד של הכלל ישראל. זו גדלותו של
משה רבינו, שהיה נאמן של הקב"ה.

עוד שם במדרש (נא, ב), כשהיה משה נכנס לתרום את הלשכה, לא היה נכנס בבגד שיש בו
כיס, כדי שלא יחשדוהו שלקח כסף לעצמו. זה צריך ביאור, וכי יחשדו את אב הנביאים
וגדול החכמים על דבר כזה? אלא זוהי תורה, כך נראה האדם בתורה. הוא צריך להראות
נקי לעיני כל.

רב שרוצה להצליח צריך להתרחק משני דברים - כסף וכבוד. ואם יתרחק משני דברים
אלו ודאי שתהיה לו הצלחה וכח ההשפעה. ובלי גישה זו אפילו אם הוא למדן או דרשן
עצום, הרי הוא לא יצליח. (שיעורי חומש - הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל)

"אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן
הכהן" (שמות לח, כא). אמרו במדרש, דרמז כאן שני משכנים, א', בית המדרש שבנו סמוך למשכן
ממותר של הנדבה, ב', משכן אהל מועד ממש. לפי זה י"ל דזהו דכתיב כאן "אלה פקודי
המשכן" דהיינו בית המדרש, והוא "פקד על פי משה", שתלמידיו ישבו שמה ועסקו בתורה
על פי. ופקודי משכן העדות הוא עבודת הלויים ביד איתמר, כי תלמוד תורה חשוב טפי
מעבודה (עיין מגילה ג, א), על כן פקודי בית המדרש היה על פי משה (ח"ס קס"א ד"ה ואלה, ותו"מ ר"ח ד"ה
אלה ג'). (חתם סופר)

*

אמרו חז"ל, אלמלא שמעו ישראל התורה מפי הקב"ה בעצמו לא היו משכחין שכשם שהוא
קיים לעולם וכו' ומחמת ששמעו מפי משה משתכח. וב'חנכת התורה' על התורה פירש
בזה "תורה צוה לנו משה מורשה" על פי מה דאיתא בירושלמי בפרק יש נוחלין אמר רבי
הושעיה כל מקום שנאמר 'מורשה' לשון דיהא הוא, פירוש פגם וחיסרון, ופריך והכתיב
'מורשה קהלת יעקב', ומשני, לית דיהא סגי מינה דבתר דלעי משכח, פירוש, שגם כן יתפרש
'מורשה' לשון פגם וחיסרון כי אין לך חסרון גדול מזה שאחר שיגע הרבה משכח לימודו,
עד כאן, יעוין שם. וזה הוא הפירוש בהקרא "תורה צוה לנו משה" ולא שמענו מפי הקב"ה
בעצמו, משום הכי "מורשה" נשתכח. עד כאן דברי פי חכם חן.

ואני פרשתי בזה "אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה", דנועד ד"פקודי"
יתפרש גם לשון חיסרון, וזהו שכתוב "אלה פקודי המשכן משכן העדות", היינו אלה החסרון
אשר חסר מהעדות מהתורה הקדושה, תלמו"ד בגימטריא "עדות", הוא משום "אשר פקד"
[התורה הקדושה לישראל] "על פי משה" ולא מפי הקב"ה כנ"ל, ואתי שפיר והבן.

(אוצרותיהם של צדיקים" בשם הגה"צ רבי שלמה צוקער זצ"ל)

כ"ה אדר א' תקכ"א: רבי אברהם גרשון ב"ר אפרים אשכנזי מקיטוב צוק"ל, גיס הבעש"ט

הרב הקדוש והטהור כבוד קדושת שם תפארתו מרנא ורבנא רבי אברהם גרשון אשכנזי זיע"א מקיטוב נולד בסביבות שנת תנ"ו לאביו הרב הגאון ר' אפרים מרבני עיר ואם בישראל בראדי, נצר למשפחת רבנים גאונים וצדיקים. רבינו הקדוש היה גדול ומופלג מאד בתורת הנגלה, והיה מופלג בתורת הנסתר. אשר על שני אלה שנתאחדו אצלו ונוסף לזה התנהגותו הנפלאה בקדושה וטהרה ופרישות ותורה, נתנו לו מהלכים בין שני החוגים, והי' מחבורת החסידים של הרב הקדוש ר' משה מקיטוב זיע"א, ששם תפס מקום בעיקר תורת הנסתר ומנהגי פרישות וסגופים.

וכאשר קבע מושבו בעיר בראדי היה בין לומדי הקלויז רבתי שלשם לא זכו להצטרף אליו כי אם לומדים מופלגים ומצויינים בתורה, ונתחבב מאד על חבריו ביניהם הגאון המפורסם ר' יחזקאל לנדא זיע"א בעל שו"ת נודע ביהודה ועוד.

במבחר ימיו כיהן כראש בית דין באחת מארבעה בתי הדין שהיו בעיר בראדי, וגם כשליח צבור קבוע בקלויז שבימים ההם לא כל הרוצה ליטול את המשורה הזאת על שכמו נוטל, כי אם הגון ובעל קול ערב וכו' אשר בו כל התנאים המבוארים בשולחן ערוך.

רבן ומאורן של ישראל רבינו ישראל בעל שם טוב זיע"א טרם התגלותו ידוע ששמש כמלמד לפעמים, ואז גם רבינו לקחו למלמד בביתו עבור בניו וזו היתה סיבה מאת ההשגחה העליונה שאבי רבינו הכיר את הבעש"ט כמבואר בפנים הספר.

תקופת נשואיו של הבעש"ט הק' היה בעת שהיה נסתר, והתגורר סמוך לגיסו רבנו גרשון בעיר בראדי, אז הסתתר מן הבעש"ט יותר עד שנראה כאיש פשוט מאד גם לא כמלמד תינוקות. לימד רבינו את הבעש"ט זיע"א דעת ודרך לעבוד את השי"ת והבעש"ט הטה אזנו ולמד ממנו הרבה, אך לפניו הוסיף להראות את עצמו כאינו מקבל דבר.

רבינו נתוודע והכיר גדולת הבעש"ט עוד טרם התגלותו, ובהגיע עת ההתגלות והבעש"ט ידע כי יקומו עליו מתנגדים ומקטרגים, חפץ מאד שיהיה רבינו סמוך לו באותה שעה כדי שיגן עליו זכות צדקתו.

ועד כמה שידע להתענות ולהסתגף, הזהיר לאחרים מללמוד ממנו. ופעם אחת קרה שאדם אחד למד ממנו והתענה הרבה עד שנחלש מאד ונפטר לבית עולמו, ורבינו הלך ללותו, ובעט בגופו של הנפטר וצעק עליו בפני כל העדה, מפני מה הרגת את עצמך ולא שמרת את נפשך? ומדוע חשבת לדמות את עצמך אלי

ולמדת ממני להתענות שלא לפי כוחך? וכך כשנהג לסדר על שולחנו בשבת קדש י"ב חלות כמנהג המקובלים לא גרס שגם גיסו הבעש"ט יעשה כן, כי לא הכירו אז עדיין. בשבת תצ"ה גמר רבינו בלבו לעלות ולהשתקע בארץ הקדושה, והי' ברצון הבעש"ט לעלות עמו יחד, אבל לא איסתייעא מילתא ונתעכבה מחשבתם.

בשנת תק"ב עלה רבינו בפעם הראשונה לארץ ישראל. ומרן הבעש"ט [מסר דרכו] דרישת שלום להרב הקדוש רבנו חיים בן עטר זיע"א בעל אור החיים הקדוש, שאך אז בא לארה"ק, וכאשר נפגשו נקשרו זה בזה והיתה ידידות רבה שוררת ביניהם. וכאשר הזכיר את גיסו, אמר הרב בעל אור החיים ידעתי אותו וישראל שמו.

רבינו לא שהה הרבה בצפת כי מרת נסיעתו היתה ירושלים עיה"ק, ובירושלים נתקבל כתלמיד לבעל אור החיים הקדוש.

בימים ההם נגזרה גזירת שריפת התלמוד במקום הבעש"ט, ומרן הבעש"ט התאמץ בתפלה לבטל הגזירה. וכתב לרבינו שילך לחברון להשתטח על קברי אבותינו ויאמר להם, אבות העולם! כלל ישראל מודיע לכם שהוא בצרה גדולה שרוצים לשלול ממנו את התורה שבעל פה על כן בקשו עליו רחמים.

רבינו הלך אל מערת המכפלה, וכאשר לא נתנו ליהודים להכנס לתוך המערה התנהג רבינו בערמה, ונתקרב אל השומר הישמעאלי, והגוי רץ אליו עם סכיניו להרגו, זרק רבינו לפניו מטבע זהב וברח, למחרת נסה רבינו עוד הפעם, והגוי שוב רץ אחריו, ושוב זרק לפניו מטבע זהב וברח, וכך עשה כמה ימים, וכאשר הרגיש רבינו בפני הגוי שכבר נתרכך, בא אליו בבכי ובתחנונים, ושיחד אותו בכמה מטבעות זהב, והגוי נתרצה והראה לו הדרך להכנס לשם, ואמר לו הזהר מאד על נפשך לא להתעכב הרבה, כי בעוד שעה מחליפים אותי בשומר אחר ואם ימצאוך בפנים דמך בראשך. רבינו לבש עוז וגבורה ונכנס בפנים והתפלל תפלתו כאשר צוה עליו הבעל שם טוב, ומתוך רוב התרגשות וקדושת המקום נפל עליו אימה ופחד עד ששכח מאזהרת הגוי ונתעכב שם הרבה.

בינתיים החליפו את המשמר, והגוי השני בראותו יהודי בתוך המערה קרא לשר העיר. ותפשו את רבינו ונתנוהו למשמר, ואחר העמידוהו למשפט ודנו אותו למיתה, שיוצא לפועל ביום ששי יום מנוחת הישמעאליים. הדבר עורר אבל גדול ליהודים, וכאשר שמע הרב בעל אור החיים את דבר המשפט בכה

תמרורים וכל הלילה הניח ראשו בין ברכיו ויילל, וביום הששי ביום אשר הגיע דבר המשפט להעשות התהלך בחוצות העיר וזעק זעקה גדולה ומרה.

לרבינו קרה נס גדול וניצול מידם בדרך פלא, ובקפיצת הדרך שם פעמיו לעיר הקודש ירושלים לבית הרב, ובבואו לבית הרב כבר אחז הכוס בידו לקדש על היין, ולבו מלא יגון ואנחה על רבינו.

רבינו נכנס שמח וטוב לב לבית הרב ואמר שבתא טבא. וכמעט שפרחה נשמת הרב מרוב שמחה.

רבינו לא נשאר אז זמן מרובה בארה"ק, וחזר לעיר מגוריו בראדי, ובימים ההם התחוללה רוח סערה אודות איש תקיף אשר יצא ריגון ושם רע על אשתו.

רבינו העיר חקרו ודרשו את הענין ומצאו את הריגון שהוא אמת, והגאון רבי יעקב יוקל רב העיר אסרה על בעלה.

אבי האשה ובעלה עמדו בתוקף לצד האשה ובהיותם אמידים ובעלי השפעה מרובה בחצרות מלכים ושרים, מסרו הענין לערכאות, אשר לפי דעתם היא טהורה, והמוציא עליה שם רע יענש בקנס דמי בושת מאה אדומים זהב, ואם לא יהיה לשלם יספוג מאה מלקיות ברבים במרכז העיר. הדבר עורר רוגז רב בעיני רבינו העיר, כי היתכן ששאלה כזאת תהי' בידי הגוים לפסוק, ואשר הכסף בידו ידו על העלינה להיות העולם הפקר? אז קמו שלשה מדייני העיר, והם: רבינו גרשון, והגאון ר' יחזקאל לנדא בעל הנודע ביהודה, והגאון ר' מאיר מרגלית תלמיד הבעש"ט בעל מאיר נתיבים, והלכו לבית הועד והכריזו ברבים שהאשה הזאת מופקרת ואסורה לבעלה, שלשת הגאונים נתפסו והואשמו בעון הלבנת פנים והוצאת שם רע, והגאון בעל נודע ביהודה שלם את הקנס, והגאון ר' מאיר מרגלית הולקה ברבים, ורבינו עמד וחכה לתורו לספוג את המלקות כי לא היה בידו לשלם, ופתאום נראה אליו גוי והראה לו מקום לברוח, ונמלט מהם, וברח משם לעיר מעזיבו לבית גיסו הבעש"ט. וכאשר אך נכנס לבית הבעש"ט, קידם את פניו בשמחה ואמר לו אליהו בדמות גוי עזר לך, ובשמים יצא הפסק ששלשת הרבנים שקדשו שם שמים ברבים יעלו לגדולה, ר' יחזקאל יתמנה לרב בפראג, ור' מאיר רב בלבוב, ורבינו יהיה בארץ הקדושה נשיא על כל התמנות שבקדושה.

מרן הבעש"ט החזיקו אצלו, והיה מלמד ומורה להועיל לבנו יחידו הרה"ק ר' צבי זיע"א. כעבור שנים אחדות בשנת תק"ו בסוף השנה,

דרכו שנית רגליו הקדושים על אדמת הקדש כאשר ילדיו הקטנים אתו, ואת הגדולים עזב בחו"ל.

רבינו התיישב תחילה בחברון, כי כנראה היתה ישיבת האשכנזים בירושלים כרוכה בקשיים נוראים מפני לחץ הישמעאלים על חובות קדומים כנודע.

ובבואו לבקר בעיר הקודש, התבודד בישיבת המקובלים שהיתה בראשות הרה"ק ר' גדלי' חיון זיע"א ראש המקובלים, ובאו לפניו חכמי האשכנזים והספרדים ובקשו למנותו לרב ולנשיא, כדי לקיים הפסק ששמע הבעש"ט, ולאשר הי' מהולל בפי כל, אבל הוא דחה את ההצעות, מפני רוב ענותנותו וחזר לחברון, ונתחבב שם מאד בעיני כל גם בעיני השרים והישמעאלים.

בשנת תקי"ג התיישב בעיה"ק ירושלים ת"ו וקבע דירתו שם, וקבע לימודו בישיבת בית אל, היא ישיבת המקובלים של הרה"ק רבי גדליה חיון הנ"ל, שכבר אז לא הי' בחיים והיתה תחת נשיאותו של הרה"ק ר' שלום שרעבי זיע"א גדול המקובלים המפורסם בשם הרש"ש.

בימי שבתו בחברון שידך את בתו עם הרה"ק ר' משה חיים אפרים נכד גיסו הבעש"ט בעל דגל מחנה אפרים.

בשנת תקי"ז נפטרה עליו אשתו הרבנית הצדקנית מרת בלומא. ואז עוד היה בנו החמישי ר' אפרים פנוי ובלתי נשוי, ובתו הבכירה ממנו מרת אסתר היתה כלה, וביקש לצאת לחו"ל לישא אשה כמבואר במכתבו הארוך משנת תקי"ז, על מנת לחזור תיכף, ולא נתברר אם יצא אם לאו. גם בישיבת המקובלים נתחבב מאד ונתקבל לשליח ציבור שם, וישב על

התורה ועל העבודה. ויהי ביום צרה ותוכחה בעשרים וחמשה לחדש אדר ראשון ביום הראשון לסדר אלה פקודי המשכן, נפקד ונתמשכן אור העולם וחשכו המאורות ונתבקש רבינו לישיבה של מעלה בהיותו כבן ששים וחמש שנה, ונטמן גופו הקדוש במעלה הר הזיתים מול מקום בית מקדשנו ותפארתנו, באחוזת בית קברות חדשה בקרבת רבנים וגאונים מפורסמים, ועל מצבתו חקקו: "מצבת מהר"ר אברהם גרשון אשכנזי זלה"ה ביום כ"ה לחדש אדר א' שנת התקכ"א". (ואפשר שמרוב ענותנותו צויה שלא לחקוק תוארים על מצבתו, אמנם התיבה זלה"ה שהוא ר"ת זכרונו לחיי העולם הבא, לא נחקק כי אם על יחידים מופלגים כידוע לבקי בנוסחאות המצבות העתיקות).

רבינו הקדוש לא נאמרה בו מיתה כי הניח אחריו בנים גדולי תורה ויראה. (א) בנו הבכור התורני כבוד מו"ה משה זצ"ל. (ב) והשני הידיד התורני כבוד מו"ה יצחק זצ"ל. (ג) בתו שהיתה נשואה למו"ה אהרן ז"ל. (ד) בתו שהיתה מיועדת להרה"ק בעל דגל מחנה אפרים. (ה) הרה"ק ר' חיים אהרן זצ"ל. (ו) הרה"ק ר' יקר או יקר ישב באהלה של תורה בישיבת דמשק אליעזר שבראשה עמד הגאון ר' יהודה נבון בעל קרית מלך רב. (ז) מרת אסתר, נישאה להרב אברהם רוביו בנו של הגאון ר' מרדכי רוביו בעל המחבר ספר שמן המור שרבינו מכהו בשם הרב המובהק המפורסם החסיד, והחתן הוא חשוב מאד חכם וחשוב ומובלע בין אנשים. (ח) הרב מו"ה אפרים פישל ז"ל. (ט) הרב מו"ה יהודה לייב, כנראה מגיד מישרים בק"ק לאדיזיען שאמר עליו הרב המוכיח דק"ק פולנאי שלא ראה קרי מימיו. (מתוך ספר "אור כי טוב")

משכון או עדות?

"מִשְׁכַּן הַעֲדוּת" (שמות לח, כא). פירש רש"י, ב' פעמים "משכון", רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עונותיהן של ישראל, "משכון העדות", עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם.

וצריך ביאור, דתיבת "משכון" רומז על תרתי דסתרי, דמשכון של חורבן בית המקדש רומז על פחיתות, ו"משכון העדות" שהשכינה שורה בישראל רומז על מעלת ישראל.

וי"ל דתרווייהו חדא נינהו, דאמרו חז"ל (עי' איכה רבתי ד, יד), שפך חמתו על עצים ואבנים ועל ידי זה לא כלו ישראל ח"ו בשעת חורבן. וזהו המשכון במקום כלייה ח"ו, והנה זה עצמו עדות שהשכינה שורה בישראל ועל כן לא רצה לכלותם ח"ו, אלא הכין את המקדש שאם יחטאו ח"ו יהא מוכן המשכון לשפוך עליו חמתו. (להורות נתן - רבי נתן געשטעטנר)

"רצונינו לעשות רצונך"

"אֲשֶׁר פָּקֵד עַל פִּי מֹשֶׁה" (שמות לח, כא). נמצאו נרגנים, שחשדו את משה, שנתעשר ממעשה המשכון, ולפיכך אמר משה, בואו ונעשה חשבון, אבל ממעשה העגל, שמכל הזהב שנתנו יצא רק עגל קטן (ואפילו לא שור) לא דרשו חשבון... ומדה זו נשארה בתוכנו, שמגבאי דברים שבקדושה דורשים תמיד חשבון מדויק, אבל ממקבצי זהב וכסף ל"עגל" אין דורש ואין מבקש חשבון. ונראה לי לתת טעם לזה, שהנקודה הפנימית שלב לב היהודי, הרצון האמיתי שלו, הוא לעשות רצון קונו (כמו שביאר הרמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה כ את הטעם של גט מעושה), וכשהוא נותן כסף על משכון או דבר טוב אחר, רוצה הוא באמת, שכל פרוטה ופרוטה תלך על המטרה הקדושה, למען תהיה לו לזכות. אבל כשהיצר משיא אותו לתת ל"עגל", נפשו עליו תאבל בפנימיות הלב על שעבר על רצון קונו, ואינו מקפיד אם הגבאים ישימו מכספו בכליהם... והוא גם מרוצה מזה, שימעטו בתפלות, ולא תהיה לו למזכרת עון.

יראת ה' היא חכמה - יסוד המשכון והמקדש

"וּבְצִלָּאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמֹטֶה יְהוּדָה עֲשֵׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת

מֹשֶׁה" (שמות לח, כב). אמרו חז"ל (בילקו"ש ויקהל תי"ב): וכל השבח הזה מהיכן הוא בא משבטו של יהודה, זה שאמר הכתוב **"וַיֹּאמֶר לְאָדָם הֵן יְרֵאת אֲדָנָי הִיא חֻכְמָה"** (איוב כח, כח) וכתוב **"וַתִּירָאֵן הַמִּיֻּלְדֹת אֶת הָאֱלֹהִים"** (שמות א, ט) ומה פרע להן הקב"ה **"וַיַּעַשׂ לָהֶם בְּתִים"** (שם כא) בתי כהונה ומלכות, יוכבד נטלה כהונה ומלכות שכרה משה ואהרן, ומה נטלה מרים שכרה חכמה שנאמר **"הֵן יראת ה' היא חכמה"** העמיד ממנה בצלאל שהיה חכם שנאמר **"וְאֶמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים"** (שמות לא, ג), ע"כ.

חכמתו של בצלאל שעליה אמרו ז"ל (תנחומא פקודי), ואף בצלאל שבנה אותו נשתבח לפני הקב"ה ולפני המלאכים, נשתבח בעליונים ונשתבח בתחתונים, שנאמר **"רְאֵה קְרָאתִי בְּשֵׁם"** (שמות לא, ב), והרי שנאמר עליו מפורש בתורה מה שאמרו ז"ל על אדה"ר שאמר עליו הקב"ה ראו בריה שבראתי בעולמי ואמרינן בגמ' (ברכות נ"ה): אר"י אר"י יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא **"וְאֶמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה וּבְתַבְנִיחַ וּבְדַעַת"** (שמות לא, ג) וכתוב התם **"ה' בְּחֻכְמָה יִסַּד אֶרֶץ כּוֹנֵן שְׁמַיִם בְּתַבְנִיחָה"** (משלי ג, יט) וכתוב **"בְּדַעַתוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ"** (משלי ג, ט). גילו לנו חז"ל סוד חכמה עליונה זו כי מקורה היא היראה ולא יראה של בצלאל בעל החכמה, אלא נקודה של יראה מכמה דורות שלפניו. והיא מעלת היראה של מרים שהיא האב שהוליד חכמת מעשה שמים וארץ של בצלאל, וזהו ששנינו **"אם אין יראה אין הכמה"**, ובא וראה עד היכן הוא משקל היראה שהרי דילגו חז"ל על היראה של יציאת מצרים של קריעת ים סוף ומתן תורה שנאמר בו למען **"תְּהִיָּה יְרֵאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם"** (שמות כ, טז) ולא צרפו לחכמה זו אלא היראה של **"ותיראין"**, כלומר כדאי היא יראה זו בלבד להוליד חכמה כזו, נמצא **שיסודה של חכמת מעשה בראשית שעל ידה נבנה המשכון היא היראה**, הוי **"אם אין יראה אין חכמה"**.

כל הזהב העשוי למלאכה

"כָּל הַזֶּהָב הָעֲשׂוּי לְמִלְאָכָה בְּכָל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי זֶהָב הַתְּנוּפֵה תִּשְׁעֵ וְעֶשְׂרִים כָּכָר וּשְׁבַע מְאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" (שמות לח, כד).

יש להבין מאי קמ"ל במה שכתב **"כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת**

◆ משלוח מנות הנעשה ע"י בעלי חנות או מוסד וכדו' על פי ציווי המשלח והתחייבותו לשלם שווי המנות, יוצאין בו ידי חובה [ואע"פ שחייב הוא לשלוח מנות בעצמו, מ"מ הואיל ומתחייב בתשלומין מדין ערב ההרי זה חשיב כאילו הוא עצמו שולח לו, וחשיב רק כשולח ע"י שליח - דעדיף טפי (*), ושפיר יוצא ידי מצות משלוח מנות].

◆ רשאים כמה בני אדם לשלוח מנות בשותפות, וכן לשלוח לכמה בני אדם בשותפות [כגון מנות הנשלחות ממשפחה למשפחה, וכן שאר אנשים השולחים יחד משלוח מנות], ובלבד שיהיו מספר המנות לפי מספר האנשים [והיינו שישלח כל אחד ב' מנות וכן יקבל כל אחד ב' מנות].

◆ בחורים המקבלים ארוחתם בישיבה, מקיימים מצות משלוח מנות בנתינת מנותיהם לאחר [והיינו לאחר שכבר נטל המשלח את דברי המאכל וניכר שהם שלו, ואין אחרים רשאים ליטלם ללא רשותו, דבכה"ג אע"פ שאינם קנויים לו לגמרי מ"מ כיון שהקנום לו המנהלים לענין אכילה סגי

(* והיינו משום ספיקא דהבנין ציון סי' מ"ד שהביא המ"ב סי' תרצ"ה סק"ח דשמא קיום המצוה הוא ע"י שליחות דוקא כלישנא דקרא 'ומשלוח' וגו' (אך עיי"ש בבנין ציון דמסיק דא"צ לדין שליחות דוקא. וע"ע בס' המקנה ח"ב ד' ע"א בשם הגאון בעל לקוטי חבר בן חיים ששמע מהחת"ס שחותנו הגרעק"א ז"ל חקר בזה והוא השיב לו דכיון שאין המצוה ליתן בעצמו אלא לשלוח לא בעינן בזה דין שליחות ממש. ומ"מ בעיקר הדין אמר רבנו דתמוה הוא להסתפק בכך, דמנלן לדרוש דרשות מעצמנו, דהא בכ"מ מציינו דכתיב לשון שליחה ולא בעינן בהו שליחות דוקא, ובפרט דעיקר המצודה הוא להרבות רעות (וגם עיין בא"א בוטשאטש סי' תרצ"ה שכתב דאדרבה ליתן בעצמו עדיף טפי משום מצוה בו יותר מבשלוחו), אלא דמ"מ הואיל ונפיק מפומיה דגברא רבה הריהו מהדר ליתן לכה"פ פעם אחת ע"י שליח.

כ"ל הַזֶּהָב הָעֵשׂוּי לְמִלְאכָה בְּכָל מִלְאכַת הַקֶּדֶשׁ, כי כל הדברים שנבראו בעולם, לא נבראו אלא בשביל שהיה צורך באותו דבר לצורך גבוה, ובשביל אותו הדבר טוב אשר יעשה מאותו המין, בשביל זה נעשה ונברא כל אותו המין, וזהו שרמז הכתוב, "כל הזהב העשוי למלאכה", כלומר כל הזהב שנברא ונעשה בעולם, לא נעשה אלא בשביל הזהב שהוצרך למלאכת הקודש, אם למנורה או לשאר כלי הזהב שבמקדש.

מעלת קיום תורה ומצוות בדייקנות
 "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (שמות לט, א).
 בפרשה נאמר י"ח פעם "כאשר ציוה ה'", ומה החידוש בזה? והענין כי קל להיות יהודי - יראת שמים בערך, ללמוד תורה בערך, בעל מידות טובות בערך, אבל לעשות "כאשר ציוה ה'" בדייקנות, זה קשה מאוד.

לדוגמא: ללמוד צריכים בעמלות, בעיון, כמו שנאמר (ויקרא כו, ג) "אם בחוקותי תלכו", ואמרו חז"ל (פסיקתא זוטרתא ריש פרשת בחוקותי) "להיות עמלים בתורה", כמו שחז"ל אומרים (ברכות יז, א) "אשרי אדם שעמלו בתורה", וקל לקיים זה "בערך". אבל עד כמה מגיע באמת לימוד בעיון, זה רואים מחז"ל (שבת פח, א): ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתיה דידיה (פירש רש"י: אצבעות ידיו) תותי כרעא, וקא מייץ בהו וקא מבען אצבעתיה דמא (פירש רש"י: היה ממעכן ברגליו ואינו מבין מתוך טירדא), כל כך היה רבא מעיין בלימוד. נפלא.

וכן שקידה בתורה, קל להיות שקדן בערך, אבל לקיים (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה", ממש קשה מאוד וכדומה. וגם נאמר במשלי (ב, ד) "אם תבקשנה ככסף" וגו' - כי מי שצריך לשלם שטר חוב על סכום ידוע, אם יחסר מטבע אחת אפילו קטנה, זה לא תשלום, כי הוא לא משלם כל החוב רק "בערך", וזה לא בסדר, כמו כן בעניני הנפש, שתורה ומצוות הן צריכות להיות בשלימות ממש.

וזה מה שהתורה מספרת בתור פלא, על גדולתם של בצלאל וחכמים, לפי שעשו כאשר ציוה ה' - ממש בדיוק, ולכוין בדיוק כאשר ציוה ה', זהו מהדברים הנפלאים שהתורה צריכה הרבה לספר עליהם.

זכרון מאיר - רבי מאיר רובמן

הקודש", מה לא היינו יודעים אם היה כתוב רק "ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר".

ונ"ל דאיתא בירושלמי (עין מסכת שקלים ס"ו סוף ה"ג דף י) במנורת שלמה המלך כי מן אלף ככר זהב נעשה ככר אחת זהב טהור, ע"ש. והוא הדין כאן הוצרכו לכך. וזהו שמפרש הקרא, דלא תימא שהפרישו בני ישראל רק כ"ט ככר זהב, דאם כן לא היה נשאר מהם אחר הזיקוק אלא דבר מועט, אלא הם הפרישו זהב מרובה, בשיעור ד"כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש", דהיינו זהב טהור. זהב הראוי למלאכת הקודש, שנשאר לאחר הזיקוק, ויהי זהב התנופה היא כ"ט ככר זהב.

וכעין זה אפשר לפרש מה שאמר המן (אסחר ג, ט) "ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה להביא אל גנזי המלך", ודקדקו המפרשים מה שייך לכאן "עושי המלאכה". ויוכל להיות שאמר המן שישקול כסף טהור שראוי לעושי המלאכה, דהיינו לאחר הזיקוק (תו"מ ר"ט ד"ה וגם וד"ה וכעין).

פירשנו לעיל שהיה מתחילה זהב רב וגדול, אלא מה שנשאר אחר הזיקוק, "העשוי למלאכה", היה כ"ט ככר. ועל פי זה אפשר לומר כי מה שאמר "בכל מלאכת הקודש" הכי קאמר, שהוא הדין בתורה הוי כן, דצריך להגות בה ולזקקה עד שיוציא הדין לאמיתו, ורמזה כאן כי מנורה מרמז לתורה שבעל פה.

ועוד י"ל דמה שהוצרך זהב טהור שאין בו שום סיג ופסולת, הוא לרמז שתלמיד חכם צריך להיות לו לב טהור מזוקק בלי שום תערובות. וזהו שנאמר (דברים ד, ד) "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום", "כולכם" דווקא, שאין בהם שום תערובות. וזהו שאמר קרח (במדבר טו, ג) "כי כל העדה כולם קדושים" [דיש לדקדק דתיבת "כולם" מיותרת], כל אחד קדוש "כולו" אין בו סיג פסולת, א"כ "מדוע תתנשאו", אבל באמת טעה בזה, וודאי שכל העדה קדושים אבל לא כולו קדוש בלי תערובות, כי למידה זו לא זכה שום אדם רק משה, לכן לא היה אחר ראוי למלוכה רק משה, וגם בו נאמר (תהלים ח, ו) "ותחסרהו מעט מאלוקים" (תו"מ ר"ט ד"ה כל וד"ה וגם).